

P'sak and T'shuva III

Oct. 31, 1993

1) Importance of T'shuvos that were given Halacha l'Maaseh

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ס עמוד ב

אמר אביי האי מילתא דאמור רבנן אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש במקום רביה לא משום דמיהזי כאפקירותא אלא משום דלא מסתייעא מילתא למירא דהא אנא הוה גמירנא ליה להא דרב ושמואל אפי הכי לא מסתייעא לי מילתא למימר

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פו עמוד ב

משנה: זקן ממרא על פי בית דין שנאמר +דברים י"ז+ כי יפלא ממך דבר למשפט שלשה בתי דינים היו שם אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ואחד יושב בלשכת הגזית באין לזה שעל פתח הר הבית ואומר כך דרשתי וכך דרשו חבירי כך לימדתי וכך לימדו חבירי אם שמעו אמר להם ואם לאו באין להן לאותן שעל פתח עזרה ואומר כך דרשתי וכך דרשו חבירי כך לימדתי וכך לימדו חבירי אם שמעו אמר להם ואם לאו אלו ואלו באין לבית דין הגדול שבלשכת הגזית שממנו יוצא תורה לכל ישראל שנאמר +דברים י"ז+ מן המקום ההוא אשר יבחר ה' חזר לעירו שנה ולמד בדרך שהיה למד פטור ואם הורה לעשות חייב שנאמר +דברים י"ז+ והאיש אשר יעשה בזדון אינו חייב עד שיורה לעשות.

שו"ת משיב דבר חלק א סימן כד

וע"ד אשר הציע מע"כ נ"י דעת אביו הגאון זצ"ל שלא להדפיס תשובותיו אשר השיב הלכה למעשה מטעם שאין לסמוך ל"כ על התשובה כמו על מש"כ בדרך לימוד אותו ענין, והקיף הסוגיא על בוריה יותר ממה שמקיף הענין בעת שבא לשואלו דבר וסמך דבריו על מה שהסכימו הפוסקים לסמוך על פסקי הרא"ש יותר מעל תשובותיו, וסיים עוד מה שאמרו חז"ל אין למדין הלכה מפי מעשה זה תורף דברי מע"כ נ"י בשם אביו זצ"ל:

אולם לדעתי הדלה אין הדברים נכונים כלל בטעמם ואדרבה בשעה שמשויבים הלכה למעשה באים לעומק הענין יותר ממה שבא הענין בדרך לימוד וגם סייעתא דשמיא עדיף בשעת מעשה וכבר אמרו חז"ל במס' כתובות (דף ס ע"ב) דסייעתא דשמיא מהניא טובא להוציא הוראה כהלכה, והכי א"י בב"ב (דף קל ע"ב) אין למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה עד שיאמר לו הלכה למעשה ועי' בפ"י רשב"ם, וכן בסנהדרין (דף פו ב') לענין זקן ממרא שנה ולמד בדרך שהיה לומד פטור ואם הורה לעשות חייב אלמא היכא דהורה לעשות עדיף. והא דהסכימו הפוסקים דסומכין על פסקי הרא"ש ז"ל יותר מעל תשובותיו במקום שמחולקין אין זה מסביר אלא מגמרא מפי בנו רבינו יהודה ז"ל ומסתמא ידע בנו זצ"ל דהפסקים היו מאוחרים לתשובותיו וחזר בו רבינו הרא"ש ז"ל לדעת שהראנ"ח בתשובה ח"א (סי' מ"ו) כתב שאם יודעים שחזר מפסקיו לתשובה התשובה עיקר אלמא דעיקר הטעם דמסתמא הענין להיפך דחזר מתשובה לפסקים.

הא מיהא דתורה היוצא בשעת תשובה למעשה עדיף ומכוון יותר לאמת ממה שיוצא בדעת האדם בשעת הלימוד, וכמה גאונים שלא רצו להדפיס תשובותיהם שהשיבו, הוא מטעם אחר. דבשביל שיש לסמוך על התשובות ביותר והם לא רצו שיסמכו על דעתם, משא"כ ח"י הלכות ידעו שלא יסמכו עליו לכך לא חששו מלהדפיסם.

ואחר שכן יש לנו לחקור אם יש בכח המצוה להזהיר שלא ללמד לאחרים תורתו והוראותיו או לא, ובזה תליא הזהרת אביהם ז"ל לענין ההדפסה, ולכאורה היה נראה שיכול האדם לעשות בהוראותיו כאדם העושה בתוך שלן, וכדאיתא בע"ז (דף יט א') שלבסוף נקראת על שמו שנאמר ובתורתו יהגה וגו' והיינו דאיתא בעירובין (דף נד א') וכיון דניתן לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל פי' מתחלה ניתנה לו התורה במתנה שלא ישכח מה שלמד תורת ה' וזה נקרא מתנה כדאיתא בנדרים (דף לח א') מתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שנתנה לו במתנה כל ואח"כ נחלו אל היינו שמייעים אותו לחדש בתורה שהוא נחלה שלו, שאין לו הפסק כדאיתא במס' ר"ה (דף יב ב') מה נחלה אין לה הפסק, וא"כ יכול להוריש וליתן זכות חידושו למי שירצה, וה"נ יכול לאבדם לגמרי כאדם העושה בתוך שלו.

אבל לאחר העיון אינו כן, ואינה נקראת שלו אלא ליתנם למי שירצה, אבל מ"מ אין בכחו ורשותו לאבד אותם לגמרי שהרי מצוה הוא ללמוד וללמד לאחרים, ולא לכבשם לעצמן, וה"ז דומה לתרומה של בעלים שהן שלו ליתן לכל כהן שירצה ומ"מ לאבד לגמרי אין לו רשות, ורבינו השאלות פ' קרח (סי' קל"ב) מפרש הא דאיתא בנדרים (דף פד א') וכיון דקא אתי למיסרא עלייהו שויא כעפרא בעלמא, לא כפי' הרשב"א והר"ן שעליו הם כעפרא בעלמא אלא שויא על הכהנים עפרא, ולישויה עפרא לא קני ליה, פי' התורה לא נתנה לבעלים התרומה אלא ליתן לכל כהן שירצה, אבל לא לאסור על כל הכהנים דלזוה אין התרומה של בעלים (ע"ש בהע"ש אות י') וה"נ קדושת התורה דאע"ג דנקראת על שמו של המחזק והיא נחלתו להנחיל לכל מי שירצה, אבל דוקא שלא ילכו לאיבוד ולא יהיה בטל חלק הקדושה שבהם ואם רוצה שיאבדו לגמרי אין לו רשות שהוא נגד דעת התורה ללמד לאחרים. ואף שהרבה חידושי תורה מגאוני הדור נאבדים מן העולם הוא משום שלא זכו שילמדו מהם הלכה לדורות והרי אפילו נביאים איתא במגלה (דף יד א') דהרבה נביאים לא זכו שיאמרו מנבואתם ענין לדורות, וה"נ כמה תנאים ואמוראים שלא זכו שיהא נקבע משמם הלכה לדורות, אבל שיהא האדם רשאי לצוות לאבד את הוראותיו וחידושו אין לנב.

זאת הנלענע"ד, ודעתי שיהיה מע"כ ואחיו יעמיסו על עצמם עסק ההדפסה של שו"ת אביהם, והמקום ית' יהיה בעזרם. דברי העמוס בעבודה:

Aside on Hollywood Fashions

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן קכ

נפ א עובדא אתא לידי באחד שעוד בבחורותו נשתטה ושטותו הוא שאמר על עצמו שהוא משיית וזה גרם לו לעשות עוד מעשה שטות שיש לו בולמוס לקרא בתורה ולהיות ש"ץ ואף שאין מניחין אותו הוא נלחם בכל כחו ואירע שלקח ס'ת וברח עמו. והיה נוסע מעיר לעיר באמרו שהוא צריך לתקן העולם והיה חוטף חפצים ומטמינם עד שיתנו הבעלים כסף לצורך גמ'ח. והיה עולה באילנות במקום שנמצאים בנ"א כדי לדרוש. ולפעמים הלך ערום באמרו שהוא כאדם קודם החטא ועוד עניני שטות בדברים כאלו שנמשך מצד שאומר על עצמו שהוא משיח וצריך לתקן העולם לפי דעתו ובשאר דברים היה פקח גמור בהבנת הדבר וזוכר ויודע הכל ומדבר ושואל כענין. וקודם הקידושין היה זמן רב ערך ג' שנים ויותר בחזקת חלים שלא עשה שום מעשה שטות והיה מלמד לילדים כראוי אך עצבות היה ניכר עליו ולא היה אוהב בחלמותו לשוחח הרבה בחברת אנשים ואיזה ימים אחר הנישואין נתקלקל עוד הפעם והתחיל לעשות מעשה שטות הנזכרים למעלה והיה זה יותר משמונה שנים וזה קרוב לשנתים שבא לבית אביו שדר בכפר ועובד אדמתו ועושה כל המלאכות כפקח ולא עשה שום מעשה שטות ולא ניכר בו שום סימן שטותי לא בדבור ולא במעשה והביאוו לידי לדבר עמו שיתן גט לאשתו ובדקתיו מתחלה באיזה שיחות ואח"כ דברתי עמו שיתן גט ולא רצה בטעמים והשבונות כמו אדם פקח בהבנה גמורה עד שנתרצה אחר יום שלם בהשלשת הרבה כסף עבורו ובכל הדברים מתחלה ועד אחר סדור הגט ונתינתו וגם למחר כל זמן היותו בפה. וקודם נסיעתו מפה שהיה אצלי ליפטר ממני היה במעשיו ודבורו כפקח גמור כפי שראינו אני וכל האנשים שהיו בעת הגט יותר מעשרה אנשים וכלנו הסכמנו שהוא פקח גמור בכל מעשיו ודבורו ומשאו ומתנו וכן שמעתי שכל העת שישב בבית אביו היה כן. אך בתוך הרבה הדברים שדברתי עמו לחקרו ולדרשו אמר לי שבלבו עדין מחזיק שהוא משיח אך המעשים שעשה מבין שהם שטות אך בעת שעשה היה מוכרח לעשות שלא היה יכול להתאפק וכמו המצב עתה אמר שהיה בעת הקידושין שג"כ החזיק בלבו שהוא משיח אך מעשה שטות לא עשה. זהו כל מה שידוע אני בעצמי וששמעתי מאחרים ושנודעתי ממנו ברוב דבורי עמו ונסתפקתי אם יכול לגרש ויצא מאתי להיתר מכמה טעמים אשר אבאר בעה"ל...

קדושת לוי ליקוטים

והנה ידוע שמחלוקת בית שמאי ובית הלל הוא, כי בית שמאי היו מדת הדין ובית הלל היו מדת הרחמים, ומחמת זה תמיד הלכה כבית הלל, כי ראו חכמינו ז"ל שהעולם צריך למדת החסד, לזאת קבעו הלכה כבית הלל, כדי להתנהג העולם במדת החסד. ונמצא לפי זה, בביאת הגואל במהרה בימינו יתגלה מדת בית שמאי, כי אז אין צריך העולם למדת החסד, והדין יתהפך לרחמים, ויהיה פסק הלכה כבית שמאי.

2) When a T'shuva is Codified as P'sak

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שלט סעיף ד

אין דנין. הגה: ולכן אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש כדי שלא יברת וכל שכן שאסור להלקותו דהוי בכלל דין; ואם יברח, אין עליו כלום (ב" סוף סימן רס"ג בשם שבולי הלקט). ולא מקדשין. הגה: ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (ר"ת). ואפשר דה"ה הכניסה לחופה שרי (סמ"ג) ואע"ג דלא קי"ל הכי, מ"מ סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות; כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנדונא ביום ו' עד הלילה, דעושין החופה והקידושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והוי ביוש לכלה ולחנתן אם לא יכנסו אז; ומ"מ לכתחלה יש ליזהר שלא יבא לידי כך. (ועיין בטור אבן העזר סימן מ"ג).

שו"ת הרמ"א סימן קכה

ואשמע אחרי קול רעש גדול אשר העבירו קול במחנה לומר הביטו אחרי משה, במעשה הנעשה ע"י מקרוב שסדרתי קידושין תחת החופה כדרך הארץ, שהכל יודעין סדר הכלה למה נכסה לחופה. והיה באישון לילה בליל שבת כשעה ומחצה בלילה. והמעשה והסבה אשר הכריחוני לזה הוא מבואר נגלה לכל באי שער עירנו, וזה המעשה אשר נעשה. איש היה בארץ ותם הכסף ממנו ושדך בתו גדולה לבן זוגה הראוי לה. והיה בימי שידוכיה, אשר ארך הזמן עד כניסתה לחופה הלך האב לעולמו והניח חיים לכל ישראל, ונשארה הבת שכולה וגלמודה אין לה אב ואם כי אם קרובים נעשו לה רחוקים והעליו עיניהם ממנה, זולתי גואל אחד אחי אמה אשר הכניסה לביתו כי אין לה גואל קרוב ממנו. והיה כאשר באה בימים זמן נישואיה אשר היה ראוי לטבוט טבה והכין צרכי החופה, לא ראתה שום תמונת הנדוניא ושאר צרכים, זולתי קול אחד הבא לה שתטבול ותכין עצמה לחתונה כי יהיה לה הנדוניא. והבתולה הנ"ל עשתה כאשר צוו עליה נשים השכינות ושמעו לקולם, גם כיסו אותה ביום ו' בהינומא כדרך הבתולות. וכאשר נטו צללי ערב וכמעט קדש היום, שהיו לקרוביה ליתן הנדוניא קמצו ידיהם והסרו ממתנת ידם הראוי להם, והיה נחסר מן הנדוניא כמעט שלישי הנדוניא. גם החתן נסוג אחור ולא רצה בשום אופן לכנסה ולא שת לבו לכל הדברים אשר דברו אליו מנהיגי העיר, שלא לבייש בת ישראל מכה כסף נמאס. ולא אבה שמוע רק כפתן חרש אטם אזנו ולא שמע לקול מלחשים, ולא קול גערת חכם תנידנו. וע"י זה נמשך הזמן מכה קטטות ומריבות, כדרך שאמרו לית כתובה דלית בה תיגרא +שבת קל, א בשנוי לשון. + והצליח מעשה שטן עד שהגיע הזמן הנ"ל שהשוו עצמן ונתרצה החתן ליכנס לחופה, ושלא לבייש בת ישראל הגונה קמתי וסדרתי הקידושין בזמן הנ"ל. והנה באשר מלינים עלי באתי להסיר תלונתן מאתי להביא ראיה וטעמי ונימוקי עמי ועל מה שמכתי בזה לומר כזה ראה וקדש...

ומה לי להאריך פוק חזי מה עמא דבר +ברכות דף מה, עמוד א+ בכל מקום, ובפרט בעירנו אשר יש בה קיבוץ עם ת"ל ולפעמים עושים ה' או ו' חופות ביום אחד ונמשכים עד הלילה ואין פוצה פה ומצפצף. ומה לי בתחילת הלילה או שעה או ב' בלילה, דאין לחלק בין קבלו שבת בענין ברכו או לא דאין תלוי בקבלתם להקל, דשבת מעצמו קבעה משחשיכה כדאיתא פרק ערבי פסחים לענין קדוש ומעשר +פסחים קה, א. + אלא האמת שצורך השעה מביא להקל בדברים אלו שאינן אלא איסור דרבנן, ובמקום הדחק לא גזרו. ובהא נחיתנא ובהא סליקנא +פסחים פז, ב+, דודאי יש להחמיר להיות זריזין קודם השבת שלא יבוא לידי כך. אבל אם כבר נעשה מה שאפשר לעשות ונטרפה השעה עד שחשיכה, ויש לחוש לפירוד הזיוג או לביוש הבתולה וכיוצא בזה הסומך להקל לא הפסיד, ויתענג לשלום בעונג שבת אח"כ. ויכולה המצוה לכפר עליו אם כוונתו לש"ש, ושלום. נאום משה בן לא"א מורי ה"ר ישראל זצלה"ה, נקרא משה איסרלש מקראקא.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף ו

מותר ליכנס בבהכ"נ במקלו ובתרמילו ובאפונדתו (פי' מיני כיסים תרגום ובילקוט ובתרמיליה), ויש אוסרים ליכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה.

ספר כלבו סימן יז

והר"ם נ"ע כתב שאסור ליכנס שם עם סכין ארוך לפי שתפלה מאריך ימיו של אדם והסכין מקצר ימיו וכמו כן כתוב שאסור ליכנס שם בכיסו כדאיתא במסכת יבמות פרק ה' לא יכנס אדם להר הבית לא באפונדתו וכל והגיה עליו הר"ף ז"ל מיהו אין לחוש כי אם בגלוי עכ"ל.